

Convenant Bodem

Vóór 2020 alle risicovolle bodemverontreinigingen saneren

De overheid bereidt nieuwe afspraken voor met het bedrijfsleven over de sanering van bodemverontreiniging. De inzet van dit nieuwe Bodemconvenant is dat er in 2020 geen bodemverontreinigingen meer zijn die zúlke risico's vormen dat er met spoed moet worden gesaneerd. Dat betekent dat er nog heel wat moet gebeuren.

De betrokken partijen – ministerie van IenM, VNG, IPO, de Unie van Waterschappen, VNO-NCW en MKB-Nederland – willen de overstap maken van saneren naar beheren. De zorg voor de bodemkwaliteit wordt daarna onderdeel van het ruimtelijk beleid voor de ondergrond. Hierbij zal mogelijk ook decentralisatie plaatsvinden van taken, bevoegdheden en budgetten.

In de praktijk kan dit betekenen dat verontreinigingen die in de toekomst aan het licht komen, geheel op het bordje van de grondeigenaar of de ontwikkelaar terechtkomen. Bovendien moeten er nog veel bestaande risicovolle verontreinigde locaties worden gesaneerd. Vewin wil daarom dat ook de zorgplicht van overheden voor veiligstelling van bronnen voor de drinkwatervoorziening in het nieuwe convenant goed wordt verankerd.

De Tweede Kamer heeft een motie van de SP aangenomen over knelpunten voor de drinkwatervoorziening door bodemverontreiniging. De motie roept de minister op om met de partijen in het bodemconvenant adequate afspraken te maken over het wegnemen van knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwaterwinning en de Kamer hierover vóór ondertekening van het convenant te informeren.

RIVM-rapport

Voordat een beheerfase van start kan gaan, ligt er dus nog een flinke opgave, zo bleek ook al uit de Eidevaluatie gebiedsdos-

siers drinkwaterwinningen (RIVM, 2014). Er zijn momenteel zo'n 250.000 gevallen van bodemverontreiniging bekend; de 'Werkvoorraad'. Dat zijn voornamelijk plekken waar vroeger fabrieken, benzinstations, garages of chemische wasserijen stonden. Verder gaat het vaak om landbouwgrond, die nog gevaarlijke en inmiddels verboden bestrijdingsmiddelen bevat. Ook zijn stortplaatsen jarenlang vervuild met uiteenlopende giftige stoffen. En ondergrondse olietanks in tuinen zijn vaak opgevuld met zand, maar kunnen vroeger olie gelekt hebben. Allemaal potentiële risico's voor drinkwaterwinningen.

Spoedlocaties

Zo'n 60.000 locaties zijn mogelijk ernstig vervuild en moeten worden gesaneerd. Bij zulke bodemvervuiling gaat het meestal om vluchtige aromatische koolwaterstoffen (PAK's), vluchtige gechlorideerde koolwaterstoffen, olie, zware metalen, dioxinen, asbest, bestrijdingsmiddelen of bepaalde anorganische verbindingen, zoals cyaniden.

De rijksoverheid is hierbij verantwoordelijk voor het scheppen van de juiste voorwaarden op financieel en juridisch gebied. Vervuilers worden waar mogelijk aansprakelijk gesteld. In de praktijk betaalt de overheid circa de helft van de kosten om voortgaande risico's en economische stagnatie te voorkomen en gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. De aantallen mogelijk verontreinigde locaties zijn zo groot dat prioritering noodzakelijk is.

Voor bodemvervuiling die na 1 januari 1987 is ontstaan, geldt de zogenoemde zorgplicht (art. 13 Wet bodembescherming). Dit houdt in dat de vervuiler de verontreiniging, ongeacht de ernst, zo snel mogelijk moet opruimen. Bodemverontreiniging van vóór 1987 hoeft alleen te worden opgeruimd als het gaat om meer dan 25 m³ ernstig vervuilde grond.

Bevoegd gezag

In het convenant 'Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' (2009) is afgesproken dat gemeenten, provincies en waterschappen verantwoordelijk zijn voor de aanpak van verontreinigde bodems en grondwaterverontreinigingen, in samenhang met de ruimtelijke ontwikkeling van de ondergrond. Door de ruimtedruk, de toename van ondergronds bouwen, warmte/koude-opslag in de bodem en het blijvend belang van het grondwater voor drinkwater wordt de aanpak van bodemverontreiniging steeds meer geïntegreerd met andere processen.

In het kader van het convenant worden de spoedlocaties vastgesteld en zo snel mogelijk aangepakt. Sinds 2011 wordt jaarlijks een overzicht opgesteld van de stand van zaken: de zogeheten Midterm Review. De inventarisatie is gestart met het aanwijzen van met voorrang te onderzoeken locaties van de Werkvoorraad, waarbij de prioritering is gebaseerd op eerder opgedane ervaringen met risico's uit historische bedrijfsvoering. Op deze locaties is onderzoek uitgevoerd naar de noodzaak van spoed.

Midterm Review

De rapportage 'Midterm review 2013 Bodemconvenant' van het Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant laat de stand van zaken zien op 1 juli 2013. Ook staat in die rapportage wáár vervuilde bodem een risico vormt voor het milieu. En waar de verontreiniging zich kan verspreiden via het grondwater. Bij deze inventarisatie bleek dat nog 1.643 locaties zó veel risico's kunnen opleveren, dat spoed nodig is. De in 2011 bekend geworden 404 spoedlocaties met humane risico's moeten in 2015 zijn afgehandeld en zijn inmiddels ook voor een groot deel gesaneerd of beheerst. Bij de meeste spoedlocaties speelt een risico voor de grondwaterkwaliteit.

Bij veel van deze bekende spoedeisende gevallen moeten maatregelen worden genomen. Alle gevallen die problemen geven voor de drinkwatervoorziening, moeten dan wel worden meegenomen in de aanpak. Het is nog onduidelijk of dat daadwerkelijk het geval is.

Drie typen spoedlocaties

Spoedlocaties bodemverontreiniging zijn locaties die bij huidig gebruik onaanvaardbare risico's kunnen opleveren voor de mens (humane spoedlocaties), locaties waarbij verontreinigingen zich verspreiden via het grondwater (spoedlocaties verspreiding) en locaties waarbij het ecosysteem wordt bedreigd (spoedlocaties ecologie).

De humane spoedlocaties moeten uiterlijk in 2015 zijn aangepakt, dat wil zeggen: gesaneerd of de risico's beheerst.

Voor grondwater dat wordt gebruikt voor de drinkwatervoorziening, is bodemverontreiniging één van de belangrijkste bedreigingen. Ondanks de grote sanerings-inspanningen van de afgelopen 30 jaar is het probleem nog steeds niet opgelost.

Winsten sluiten

Zo besloot Vitsens medio 2014 twee drinkwaterwinsten te sluiten vanwege aanwezige bodemvervuiling. Algemeen directeur Lieve Declercq: 'Zo'n 60% van het Nederlandse drinkwater komt uit de bodem. De veiligheid van ons drinkwater staat nog steeds buiten kijf. Maar het wordt voor ons steeds moeilijker om de perfecte kwaliteit van ons drinkwater vast te houden. Meer dan 50% van onze drinkwaterbronnen voldoet niet meer aan de norm voor basiskwaliteit. In 25% van onze wingebeden zitten resten van geneesmiddelen en bestrijdingsmiddelen in het grondwater. Dat zijn meestal historische verontreinigingen, van middelen die inmiddels al 40 jaar verboden zijn: zó lang zijn ze onderweg in het grondwater en zó lang kun je daar dus last van hebben!'

Het gaat hierbij om productielocaties in Zutphen en Nijmegen. In beide gevallen is er een historische vervuiling door industriële activiteiten in de buurt van de waterwingebieden. Declercq: 'Eén liter olie kan een miljoen liter grondwater onbruikbaar maken. Het sluiten van een winpunt kan tientallen miljoenen euro's kosten en de levering van drinkwater aan honderdduizenden mensen in gevaar brengen. Het wordt tijd dat de overheid en de politiek zich daar goed rekenschap van geven!'

Vewin wil dat alle knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwatervoorziening in 2020 zijn weggenomen. Dit moet als doelstelling in het Bodemconvenant worden opgenomen.

De verantwoordelijkheid voor het bodembeheer ligt bij de vier grote steden en 25 andere grote gemeenten en voor alle overige gemeenten bij de twaalf provincies. Deze overheden zijn het bevoegde gezag in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb).

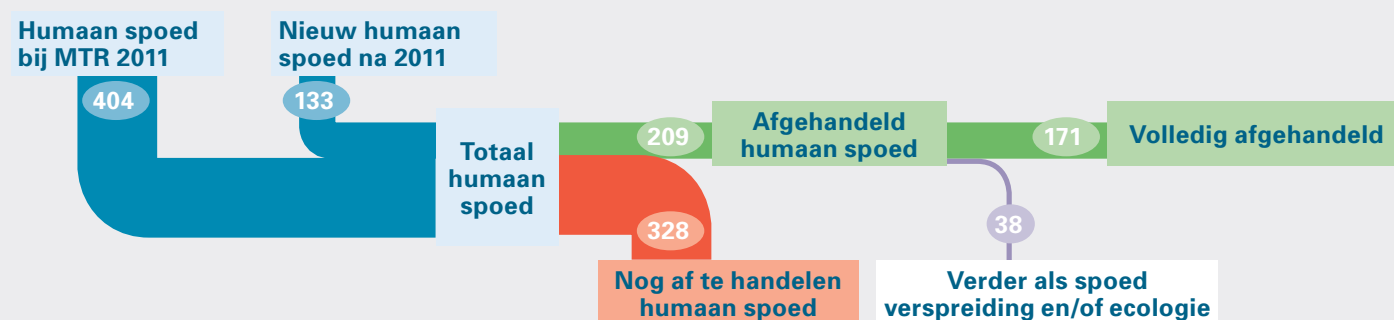
Integrale herziening bodembeleid

In de brief aan de Tweede Kamer over de laatste Midterm Review van het Bodemconvenant kondigt de minister nieuwe afspraken aan om de transitie van het bodembeleid vorm te geven.

Daarbij wordt de overgang gemaakt van saneren naar beheren en wordt de zorg voor de bodemkwaliteit onderdeel van het ruimtelijk beleid voor de ondergrond. Hierbij zal mogelijk ook decentralisatie plaatsvinden van taken, bevoegdheden en budgetten. Vewin wil dat in deze uitwerking van afspraken in het convenant ook de zorgplicht van overheden voor veiligstelling van bronnen voor de drinkwatervoorziening goed wordt verankerd. Vewin wil als belanghebbende partij betrokken zijn in de uitwerking van dit beleid.

Voortgang aanpak humane spoedlocaties sinds MTR 2011, situatie juli 2013

328 humane spoedlocaties*

Bij de inventarisatie van juli 2011 bedroeg het aantal humane spoedlocaties 404. Sindsdien zijn er locaties bij gekomen en afgehandeld. Zo zijn er na juli 2011 133 nieuwe humane spoedlocaties gevonden in het kader van bouwplannen of functiewijziging, of bij de inventarisatie van spoedlocaties verspreiding en ecologie.

De humane risico's zijn weggenomen bij 209 locaties (gesaneerd, dan wel beheerd), waarvan het merendeel (171) volledig is afgehandeld. Bij 38 locaties loopt de aanpak nog door wegens overige risico's (36 x verspreiding, 1 x ecologie en 1 x combinatie verspreiding/ecologie). In juli 2013 resteerden er in Nederland nog 328 spoedlocaties met humane risico's. Hierbij is de eigenaar geïnformeerd en zijn er maatregelen voorzien.

Kwetsbare objecten

Op dit moment wordt ook vanuit een ander perspectief onderzoek gedaan naar de gevolgen van bodemverontreiniging. Hierbij wordt gekeken naar kwetsbare objecten, zoals waterwingebieden, grondwaterlichamen, oppervlaktewater en beschermde natuurgebieden, en hun ligging ten opzichte van verontreinigde locaties.

Dit moet een signaleringslijst opleveren van locaties met bodemverontreiniging, die (in de nabije toekomst) een kwetsbaar object zouden kunnen beïnvloeden. Dit onderzoek naar de beïnvloeding van grondwaterlichamen is van belang voor de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Prioriteit bodemverontreiniging bij bedreigde drinkwaterwinningen

Het nieuwe Bodemconvenant zal ook afspraken bevatten over de aanpak van spoedlocaties. Vewin wil dat daarin de resultaatsverplichting wordt opgenomen dat uiterlijk in 2020 alle bodemverontreinigingen, die knelpunten veroorzaken voor de drinkwatersector, zijn weggenomen. Vewin steunt de ambitie om de resterende spoedeisende bodemverontreinigingen te saneren en vindt dat verontreinigingen die de drinkwaterwinningen bedreigen, de hoogste prioriteit moeten krijgen.

De overstap naar een nieuwe fase in het omgaan met bodemverontreiniging (van saneren naar beheren) kan pas gemaakt worden, als alle knelpunten van bodemverontreiniging voor de drinkwaterwinningen zijn opgelost.

Verontreinigingsgevallen rondom waterwinningen opnemen op de spoedlijst

Bodemverontreiniging is nog steeds een van de ernstige bedreigingen voor de kwaliteit van het grondwater dat wordt gebruikt voor de bereiding van drinkwater.

Verontreinigingsgevallen die leiden tot knelpunten voor drinkwaterwinningen, zijn geïnventariseerd in de gebiedsdossiers die provincies maken voor alle onttrekkingen voor de drinkwatervoorziening. Deze gevallen moeten daarom ook opgenomen worden in de lijst met verspreidingsspoedlocaties die in het convenant worden benoemd.

Voldoende financiële middelen

Naar verwachting zal er vanaf 2016 substantieel minder geld beschikbaar zijn voor bodemsanering. Vewin maakt zich ernstig zorgen over de impact hiervan op de aanpak van verontreinigingen die knelpunten veroorzaken voor waterwinning. Beschikbare middelen moeten in overeenstemming zijn met de opgaven.

Standpunten Vewin

- Veranker de zorgplicht voor veiligstelling van drinkwaterbronnen in de kaders voor het nieuwe bodembeleid.
- Neem in het convenant de resultaatsverplichting op om in 2020 alle knelpunten bodemverontreiniging voor de drinkwatersector weg te nemen.
- Neem alle bodemverontreinigingsgevallen uit de gebiedsdossiers over in de opgaven voor de verspreidingsspoedlocaties.
- Zorg voor voldoende budgetten om resterende spoedlocaties aan te kunnen pakken.

Meer informatie, scan de QR-code of ga naar:
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

*bron www.compendiumvoordeleefomgeving.nl